

ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ КЛУБІВ ТА СУСПІЛЬНОГО ВИБОРУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Здійснено аналіз досвіду кращих практик місцевого самоврядування, позитивних і негативних ознак проектів, позитивний досвід впровадження кращих практик та їх вплив на інші органи влади й громадські об'єднання на підставі застосування критеріїв теорії суспільного вибору і клубної теорії. Досліджено мотивацію місцевих громад (на прикладі громади села Козацьке Звенигородського району Черкаської області) щодо вирішення нагальних поточних завдань життя населеного пункту, збереження його ресурсної бази та визначення стратегії розвитку села й добробуту його мешканців. Здійснено побіжний аналіз тотожності та «свідомого й несвідомого калькування» теоретико-методологічних засад економічних теорій на реальні об'єкти та суб'єкти господарювання й представників громадянського суспільства на обраній для дослідження території та громади села Козацьке.

Ключові слова: економічна теорія, екологія, громадська організація, місцева громада, сталий розвиток, суспільний вибір, теорія клубів, Черкаська область, природно-заповідні території.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На рубежі 50–60-х років ХХ ст. в економічній науці з'явилася так звана теорія суспільного вибору, яка радикально змінила погляд економістів на проблему прийняття колективних рішень. Взявши під сумнів безпосередньо можливість колективного вибору, теорія суспільного вибору внесла суттєві коригування в уявлення про справедливість та благо державної діяльності. Згідно з теорією позитивні екстерналії виникають завдяки «суспільним благам», що надають вигоду усім, допоки хто-небудь їх утворює та споживає. Щодо держави, її втручання в економіку необхідне для усунення «провалів» та забезпечення максимально можливого суспільного блага.

Простота та значущість суті основ теорії суспільного вибору у тому, що індивіди, виступаючи в ролі виборців, політиків і чиновників, продовжують керуватися особистими інтересами та намагаються забезпечити для себе максимальну користь [17]. У практичному вимірі теоретичні тези та запропоновані напрями вирішення дискусійних питань державотворення, урахування громадської думки та політичної доцільності можуть бути досліджені на конкретних прикладах сучасного громадянського суспільства в Україні з урахуванням макро- та мікрорівнів його становлення та розвитку. Події в Україні періоду з листопада до цього часу небезпідставно спрямовують у бік перегляду напрямів зв'язків та взаємоприйнятних факторів регулювання суспільними процесами в державі Україна на рівні центральних та місцевих органів самоврядування.

Поєднання політико-економічних, історико-культурних, етичних, екологічних і «психоекономічних» аспектів у дослідженні умов і факторів функціонування та розвитку в сучасних умовах господарювання окремої громади покладено в основу нашого аналізу. Для конкретизації та практичного втілення в реальних умовах життя мешканців певного населеного пункту обрано село Козацьке Звенигородського району Черкаської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення досліджуваної проблеми і на які спирається автор. Американський економіст Джеймс Макджилл Бьюкенен у своїх дослідженнях, зокрема, дослідив процеси прийняття рішень за різних умов формування групи та відповідно до правил індивідуального вибору процес індивідуального обрання між етичними нормами завдяки класифікації можливих суспільних станів або ситуацій [17]. Ученими-економістами, філософами зроблено висновок, що перед тим, хто має здійснити певний вибір, виникають дві альтернативи, серед яких має бути здійснено єдиний вибір із «морального закону» та «приватних максимумів». Ці два етичні правила не обов'язково будуть диктувати різну поведінку під час здійснення конкретних дій [17]. Питанням урахування суспільної думки, процесам мотивації до прийняття ефективних та адаптивних рішень присвячено ряд публікацій як вітчизняних, так і міжнародних експертів, економістів, соціологів, філософів та науковців інших галузей науки і практики [11]. Особливу увагу серед останніх наукових досліджень та публікацій поряд із низкою відомих у світі економічних теорій та наукових обґрунтувань привертає увагу робота А.Б. Долгіна «Как нам стать договоропригодными, или практическое руководство по коллективным действиям» [9]. У цій публікації мова йде не тільки про концептуальні засади початку економічної теорії клубів та різноманітних їх доктрин, але й про клубну динаміку та розвиток суспільства. У рамках нашого дослідження цікавість викликала думка автора щодо природи клубу, якостей людських ресурсів для клубів, багаторівневої правди; довіри, договоропридатності, соціального капіталу та здатності до колективної дії. У своїй праці А.Б. Долгін акцентує увагу на тому, що мовою інституціональної економіки (науки про правила) головна думка у тому, що колектив – заручник правил, а ті, у свою чергу, чутливі до витрат на їх придумування й контроль над їх виконанням. У своєму дослідженні А.Б. Долгін, спираючись на теорію клубів, обмежує предмет розгляду клубами громадянського спрямування – тобто свідомими об'єднаннями громадян на добровільній основі.

Щодо практичного аспекту активізації об'єднань, зокрема органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а також ролі доступного інформативного поля для громади доцільно звернути увагу на те, що у 2012–2013 рр. Центр експертизи з питань реформи місцевого самоврядування Ради Європи в рамках Програми «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» з метою активізації місцевих громад та органів місцевого самоврядування до впровадження соціально значущих проектів проводив Конкурс кращих практик місцевого самоврядування [13]. В Україні сьогодні також активізує свою діяльність Асоціація органів місцевого самоврядування, яка започаткувала проект «Міста електронного врядування України» й на своєму сайті інформує про умови та хід реалізації цього проекту [10]. На офіційних сайтах, зокрема обласної державної адміністрації в Черкаській області, Звенигородської райдержадміністрації, Звенигородської райради, селищної ради села Козацьке, також можливо ознайомитися з програмами розвитку територій та громад і результатами поточного виконання соціально-економічних програм тощо [12, 14, 15, 18].

Питання теорії і методики територіальної організації господарства ґрунтовно досліджені у працях С. Дорогунцова, М. Колосовського, С. Хорева та інших вчених. Проблемам розвитку рекреаційного господарства, його територіальної організації присвячено праці О. Веденіна, В. Євдокименка, І. Зоріна, М. Мироненка, В. Преображенського, І. Твердохлебова та ін. [1–6]. Велике практичне значення мають ті наукові дослідження, що пов'язані з науковими програмами, планами та темами регіонального, державного спрямування [7–8, 12–16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. В Україні місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають здійснювати державну політику, зокрема, в галузі освіти та науки, і в межах їх компетенції визначати потреби, обсяги та розробляти пропозиції щодо державного замовлення на підготовку робітничих кадрів для регіону [13]. Місцева вла-

да має повноваження вирішувати питання й рекреаційної, зокрема туристичної інфраструктури на місцях, що стосується до галузей і закладів, які обслуговують клієнтів і можуть створювати, зокрема рекреаційні ланцюги – парки, зони відпочинку, курорти, лікувально-оздоровчі заклади, бази відпочинку тощо. Це також і транспортні ланцюги, системи комунального обслуговування, торгівля і побутовий сервіс, різні форми зв'язку (поштовий, телеграфний, телефонний, електронний, друкований та ін.), готельні господарства і пункти громадського харчування. У рекреаційній інфраструктурі необхідно виділити соціокультурну компоненту, що представлена елементами соціокультурного середовища, у межах якого розвивається рекреаційне середовище, а також населенням – суб'єктами соціальної активності, носіями духовних цінностей, серед яких знаходяться споживачі рекреаційних послуг. Важливим сегментом рекреаційної інфраструктури є туристична інфраструктура, що являє собою сукупність додаткових галузей і закладів, які організують та обслуговують індустрію туризму, туристичну діяльність у цілому. Частина галузей й закладів туристичної інфраструктури безпосередньо зорієнтована на обслуговування відпочинку туристів, специфікою якої виступає те, що в більшості випадків, окрім туристів, вона обслуговує також місцеве населення. Розвиток туристичної інфраструктури завжди є вагомим стимулом підтримки місцевої інфраструктури, фактором освоєння конкретних територій, збільшення робочих місць [19]. Людина є невід'ємним елементом біологічного різноманіття і поза ним існувати не може. В Україні проблематика біо- та ландшафтного різноманіття у її варіативній формі розбудови екологічних мереж знайшла відображення у прийнятті Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр.» та науково-методичному супроводі розбудови екомережі на регіональному і національному рівні. Але на сьогодні ряд питань збереження та відновлення природно-заповідних територій та об'єктів в Україні не вирішується. Особливо це стосується таких територій та об'єктів, які підпорядковані районним (сільським) органам влади на місцях і знаходяться в межах їх територій (наприклад, села Козацьке та розташованого там парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Козачанський»). Загрози та вплив антропогенних факторів на структурні елементи екомережі, біо- та ландшафтного різноманіття, а також заходи щодо їх зменшення мають значний науковий інтерес, зокрема для розробки стратегії розвитку територій, туристичної діяльності, життєзабезпечення населення.

Вивчити досвід кращих практик місцевого самоврядування, здійснити аналіз позитивних і негативних ознак проектів, популяризувати позитивний досвід на інші органи влади та громадські об'єднання на підставі застосування критеріїв теорії суспільного вибору та клубної теорії є однією з причин написання цієї статті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Питанням успішності окремого міста чи громади в Україні присвячено ряд публікацій, наукових досліджень і конкурсів. Дослідити та проаналізувати результати цих робіт/заходів, викладені їх авторами/розробниками висновки, рекомендації та пропозиції стало однією з умов написання цієї статті. Одним із завдань статті є питання аналізу мотивації місцевих громад (на прикладі громади села Козацьке Звенигородського району Черкаської області) до вирішення нагальних поточних завдань життя населеного пункту, збереження його ресурсної бази та визначення стратегії розвитку села й добробуту його мешканців. Актуальною вважається необхідність застосування основ економічної теорії суспільного вибору та теорії клубів для аналізу методів, механізму й мотивації для прийняття рішень місцевими органами самоврядування на прикладі прийняття рішень про відродження, збереження, функціонування та збалансований розвиток природно-заповідної території в межах села Козацьке Звенигородського району Черкаської області.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як відомо, нобелівський лауреат з економіки Дж. Бьюкенен започаткувавши теорію клубів, сформулював ключову задачу про оптимальний розмір клубу. А.Б. Долгін [9] висловлює думку, що клубні блага зазвичай пов'язані зі

звичайними економічними витратами (хрестоматійні приклади – басейн, автошлях). З цього ж ряду А.Б. Долгін наводить як приклад туристичну групу, спортивну секцію тощо. У своєму дослідженні, яке, як зазначалося вище, ґрунтується на теорії клубів Дж. Бьюкенена, А.Б. Долгін використовує слово «клуб» як термін, що поєднує усі види груп за інтересами – спілки, гуртки і округи, об'єднання, гільдії, колективи, ліги, общини, загони тощо. Вступаючи до них, людина отримує можливість реалізувати себе і свої цілі. На думку А.Б. Долгіна, вся суть полягає у тому, що добре вміти прогнозувати поведінку тих, з ким збираєшся об'єднуватися. Для волонтерства настають золоті дні, бо воно вирішує проблему утилізації людської активності. Те ж саме стосується знань, напрацьованих за місцем професійної діяльності. У висновках до свого дослідження, що ґрунтуються на теорії клубів Дж. Бьюкенена, російський вчений А.Б. Долгін зауважує про те, що сьогодні політично активні люди живуть думками про те, як здійснити покращання у країні і що їм самим треба для цього зробити. Дієздатне суспільство починається з договоропридатності.

У часи суттєвих змін у суспільному устрої, коли після революційних подій в Україні ми зазнали агресії з боку сусідньої держави, коли стали зв'язки співробітництва та взаєморозуміння рвуться по-живому, піднімати питання ресурсного забезпечення населеного пункту та його мотивації до відродження історико-культурної та природно-рекреаційної спадщини, здається, дещо не на часі. Але в той же час варто зазначити, що національна ідея українців зумовлена саме збереженням своєї національної культури, історичної правди та втіленням мрії про заможне життя її громадян. Саме воля та свобода є в основі української свідомості. Добросусідство та співпраця з іншими державами задля розбудови наших міжнародних культурологічних, життєствердних проєктів у галузі науки, освіти, техніки та інших мирних спрямувань – основа вибудовування світосприйняття. Перемога над свавіллям та корупцією певних прошарків населення (знизу доверху), здобуття верховенства права та його реалізація в повсякденному житті населення України в напрямі ініціювання перспективних проєктів для добробуту українців (незалежно від знання мови та інших відмінних ознак за статтю, віком, статками тощо), правила прийняття рішень щодо життєзабезпечення кожного населеного пункту та усього населення країни має стати рушійною силою для об'єднання громадян України.

Політичні та соціальні виклики вже не одне десятиліття спонукають до вироблення та прийняття відповідних рішень, як на місцях, так і на різних щаблях влади. З цією метою, зокрема за сприяння міжнародних європейських установ та організацій в Україні, проводиться ряд конкурсів проєктів для розвитку місцевого самоврядування та місцевих програм дій, спрямованих на розбудову суспільства та реалізацію проєктів місцевих інноваційних програм гуманітарного характеру. Завдяки проведенню подібних конкурсів і реалізації відповідних програм розбудови місцевого самоврядування за їх результатами можливо зробити висновки щодо можливості та умов успішності окремого міста чи громади; щодо питань підготовки та вибору рішень, переваг певної управлінської практики, здатних ефективно надавати послуги мешканцям конкретної громади. Одним із нагальних завдань демократичного суспільства, на думку експертів Ради Європи, має стати сприяння міжнародної спільноти та активних громадян з України народженню справжніх осередків належного, ефективного, демократичного врядування. Як приклад можливо навести результати розробки та реалізації в Україні «Програми обміну кращими практиками місцевого самоврядування», яка реалізується Радою Європи, й покликана зробити все необхідне, щоб такі приклади, управлінські моделі та рішення ставали взірцем для інших громад і місцевих керівників нової генерації. Цінність виявлення та поширення кращих практик місцевого самоврядування є важливим і корисним не тільки для амбітної й прогресивної місцевої влади, а й для центрального уряду та окремих громадян.

Приклади реалізації конкурсних програм місцевими громадами ще раз підтвердили правильність економічної теорії суспільного блага Дж. Бьюкенена щодо недостат-

ності часом самостійно вирішувати власні проблеми малочисельними громадами, що зумовлює необхідність посилення спроможності громад найкращим засобом вирішувати питання свого життєзабезпечення завдяки співпраці/об'єднанню зусиль та ресурсів для розв'язання спільних завдань. Саме в контексті підготовки до широкомасштабної реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні особливо значення набувають дії в руслі співпраці громад (муніципальне співробітництво), адже приклади успішної співпраці громад здатні допомогти кращому розумінню того, як у ході реформи мають бути законодавчо врегульовані механізми подібного співробітництва. І саме участь громадян є одним з найважливіших ресурсів місцевого самоврядування. Однак в Україні, зокрема й на Черкащині, цей ресурс використовується все ще недостатньо ефективно. З іншого боку, й готовність членів громади до такої участі подекуди є низькою [10]. Як свідчить практика реалізації кращих проєктів місцевого самоврядування (місцевих практик), не тільки фінанси можуть бути ресурсами для розвитку місцевої громади та її структур. Це також може бути як матеріальний, так і духовний або інтелектуальний продукт, що служить розвитку громади. Досвід показує, що іноді громади недостатньо спрямовують свою увагу на певний ресурс (особливо нефінансовий) та/або неналежним чином його використовують. У рамках нашої статті прикладом може бути практично забутий з 80-х р. ХХ ст. природний ресурс загальнодержавного значення, що знаходиться безпосередньо на території сільської ради села Козацьке Звенигородського району Черкаської області й являє собою парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Козачанський», який сьогодні має занедбаний вигляд і здебільшого застосовується не за призначенням, про що свідчать фото- та відеофакти й результати перевірок громадськими екологічними організаціями, державною екологічною інспекцією в Черкаській області [12, 15, 18]. Поряд із негативними прикладами недостатньої або й зовсім відсутньої уваги до ресурсів громади й держави, є приклади, коли громада знаходить внутрішній ресурс (подекуди несподіваний, нетривіальний, але дієвий і навіть вирішальний) для розвитку. У зв'язку з цим особливої уваги та цінності набуває пошук саме таких ресурсів, адже вони сприяють вирішенню нагальних питань та плануванню перспектив розвитку місцевої громади за умови обмеженості бюджетів, стагнації в розбудові місцевого самоврядування.

Досвід демократичних країн світу свідчить про успішність їх розвитку завдяки обумовленості щодо активної співпраці місцевої влади та громади у вирішенні місцевих проблем, коли саме участь громадян стає одним із найважливіших ресурсів місцевого самоврядування. В Україні попри наявну активізацію громадянського суспільства цей ресурс ще недостатньо ефективно використовується, низькою подекуди є й готовність членів громади до такої активної участі. Тому й особливо цінними стають приклади успішних практик залучення громадян до вирішення питань життєзабезпечення місцевої громади [10]. Як відомо, сталість розвитку зумовлена дотриманням збалансованого стану економіки, соціального середовища та екологічних факторів. Під впливом антропогенних факторів відбувається суттєва зміна середовища. Так, наприклад, Черкаська область сьогодні за площею природно-заповідного фонду й у відсотках до площі адміністративно-територіальної одиниці (далі – АТО) займає 20-те місце серед інших адміністративно-територіальних одиниць [14, 15, 18]. Аналізуючи програми розвитку адміністративно-територіальних об'єктів і суб'єктів на Черкащині, зокрема у Звенигородському районі й безпосередньо у селі Козацьке, можливо зробити висновок про відсутність жодної пропозиції з боку місцевих органів влади щодо умов та перспектив функціонування Козачанського парку. Козацьке – село, розташоване за 20 км від районного центру та за 15 км від залізничної станції Богачово. Навколо села знаходяться ліси державного лісового фонду, а в самому селі є 2-поверхова будівля Козацького лісництва, технічне училище, де студенти опановують спеціальності тракториста-машиніста широкого профілю, пасічника, бухгалтера. На території училища – два 5-поверхові гуртожитки, їдальня, спортивний корпус. При Козацькій загаль-

ноосвітній школі діє Козацька республіка. Згідно з аналізом стану земельних та інших ресурсів Козацького, здійсненим громадською організацією екологічного спрямування «КолоОбіг» та оприлюдненим у ряді наукових статей, монографій, звернень до місцевих органів самоврядування, обласної державної адміністрації в Черкаській області, Мінприроди України, можливо зробити висновок, що Козачанський парк має вагомі підстави для збільшення природно-заповідних територій.

Якщо в сучасних умовах господарювання діалектика вирішення еколого-економічних питань світобачення ототожнюється з гіпертрофованим уявленням про можливість збалансованого розвитку суспільства, практика свідчить про певну гіпотетичність цих теорій. Зрозуміло, що до кожного факту впливу на довкілля, зокрема щодо антропогенного навантаження, необхідно ставитися із урахуванням світосприйняття в загальнокосмічному контексті, так і з суспільно-економічних сторін взаємовпливу. Середовище існування людини як виду має свої характерні ознаки та фактори впливу на навколишній світ і громадянське суспільство, серед яких для кожного окремого випадку неабияку роль може відігравати стан природного середовища, екологічний стан довкілля та людський фактор. У рамках нашої теми здійснено аналіз тотожності та «свідомого й несвідомого калькування» теоретико-методологічних засад економічних теорій на реальні об'єкти та суб'єкти господарювання й представників громадянського суспільства на обраній для дослідження території. У межах нашого дослідження найбільшу увагу привернули зокрема дослідження Дж. Бьюкенена щодо договірних і конституційних основ теорії прийняття екологічних і політичних рішень. Сьогодні актуальним і необхідним стає режим обмеженого і збалансованого рекреаційного природокористування, організованого на принципах безперервності і невиснажливості. Одним із шляхів вирішення проблеми негативного впливу туризму на природні комплекси є застосування «м'якого туризму», який включає в себе такі види сумісності, як сумісність з природою; здоров'ям; історико-культурною спадщиною; соціальною; економічною; фізичною сумісність. На жаль, недостатня поінформованість населення області, зокрема безпосередньо мешканців тих населених пунктів, де, наприклад, має пролягати екомережа, про умови її організації та дотримання вимог щодо її існування, зумовлює певну «віртуальність» її створення й умовність прокладання. Як відомо, в сільській місцевості (а село Козацьке – не виняток) існує брак робочих кадрів, молодь виїздить в інші місця для отримання подальшої освіти та працевлаштування. У склад громадської ради Звенигородської районної державної адміністрації, наприклад, обрані представники 11 громадських організацій; до переліку консультативно-дорадчих та інших допоміжних органів Звенигородської райдержадміністрації віднесено комісії, ради та групи в кількості 85, але треба зазначити не достатньо ефективний вплив цих громадських і владних структур на соціально-економічний розвиток місцевої громади. На сьогодні в селі Козацьке, наприклад, незаселеними залишаються понад 200 будинків, і щороку кількість мешканців села катастрофічно зменшується. Тому громадська організація «КолоОбіг», створена декілька років тому за ініціативою мешканців міст Звенигородка та Черкаси, окрім науково-теоретичних розробок своїх керівників та активістів екологічного руху задля сприяння розвитку місцевих громад, опікується й питаннями мотивації для організації нових робочих місць у селі Козацьке, сприяння укріпленню та гідному проживанню молодих сімей на цій території. Першим прикладом стала ініціатива проведення комунікативних заходів на цій території із залученням місцевої молоді, педагогічних кадрів, місцевої інтелігенції з метою привернення уваги до необхідності розбудови місцевої інфраструктури, збереження та відновлення природних ресурсів тощо. Реальним же кроком стала підготовка проекту для фінансування природоохоронних заходів, спрямованих на відновлення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Козачанський», обговорення на «круглих столах», конференціях безпосередньо у Звенигородському районі й у с. Козацьке практичних заходів задля реалізації проекту. Існує можливість створення в Козачанському парку природно-заповідної установи та екологічних рекреаційних

пунктів. Єдине питання, на яке немає чіткої відповіді: хто має опікуватися цими питаннями?

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальшого розвитку. Відповідь на це запитання цілком можливо знайти у дослідженнях, викладених у теорії суспільного блага та клубної теорії. Для Дж. Бьюкенена вихід складався з того, щоб використати сучасні теорії політики, управління та бюрократії для формування інститутів і правил, які могли б обмежити само собою сталу та спеціально зацікавлену політичну поведінку. Згідно з думкою Шведської королівської академії наук «основне досягнення Бьюкенена у тому, що він постійно й настійливо підкреслював значення фундаментальних правил і застосував концепцію політичної системи як процесу обміну з метою досягнення взаємної вигоди».

Проведений системний аналіз соціально-економічного розвитку Черкаської області, зокрема Звенигородського району та села Козацьке, свідчить, що більшість тенденцій зорієнтовані на прискорену динаміку та подолання негативних проявів. Водночас в області залишається ряд проблемних питань, які гостро стоять і негативно впливають на стратегічну спрямованість інтегрування до загальнодержавних процесів. Про це свідчить ряд ключових соціально-економічних показників, що характеризують економічну діяльність суб'єктів господарювання та їх вплив на рівень життя та соціальну захищеність населення. Вищенаведена інформація про об'єкти культурно-історичної, краєзнавчої та природної спадщини отримана із офіційних, здебільшого, звітних та програмних документів, що стосуються Черкаської області. Про Козачанський парк у с. Козацьке практично в жодному такому документі мова не йде. Тому повернути втрачену цінність цього природно-заповідного об'єкта – одне з нагальних і стратегічно орієнтованих завдань місцевих органів самоврядування та громади Черкащини. Особливо це актуально, враховуючи досвід збереження та розбудови дендропарку «Софіївка» в Умані, який мав стати зразком для відновлення інфраструктури та рекреаційних ресурсів Козачанського парку й с. Козацьке. Як стратегію розвитку парку необхідно буде в подальшому забезпечити створення та надання якісних послуг, створити сталу (зокрема рекреаційну) інфраструктуру, розробляти та втілювати на практиці проекти для задоволення різноманітного попиту й врахування усіх особливостей споживачів та їх смаків, що спонукає до започаткування навчальних і наукових спеціалізованих закладів рекреаційного призначення тощо, можливості працевлаштування місцевих жителів на своїй території, життєзабезпечення постійних мешканців села та найближчих населених пунктів Черкаської області.

Зважаючи на те, що в Україні розроблено ряд законопроектів, які стосуються питань розвитку сільського туризму, а також прийнято відповідні постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України та інших відомств (установ), доцільно постійно аналізувати ці документи щодо реалій впровадження та застосувати досвід у сфері розвитку сільського туризму саме для організації екологічному туризму на сільських територіях, який міг би стати одним із напрямів сприяння науково-освітній, еколого-просвітницькій діяльності, збереження та відтворення природно-заповідних територій. Процеси прийняття рішень як на державному, так і місцевому рівнях в Україні мають вагомим теоретичним підґрунтям для ефективного застосування в реальних дієвих процесах вирішення поточних і стратегічних завдань, але мотиваційні фактори конкретних сил (політичних, економічних тощо) у поєднанні з порушенням правил «чесної гри» втягують суспільство у вир суспільно-економічного та морально-етичного протистояння, прикладом чого й стали сьогоднішні події в державі (на усіх рівнях). Урахування думки громади, механізм урахування особистісних (приватних) і суспільних інтересів має бути в основі реалізації державотворення та вирішення питань життя кожної громади. Не можна не погодитися з думкою, яку висловив А.Б. Долгін, ґрунтуючись на теорії суспільного вибору Дж. Бьюкенена та обґрунтовуючи теорію клубів, – саме час зосередитися на розвитку здатності до колективної дії, наголошуючи на тому, що пер-

винний і вторинний поділ капіталів наблизилися до завершення, й попереджаючи суспільство щодо того, що буде погано, якщо суспільство не знайде мирного шляху для розрядження своєї енергії.

Аналізуючи ситуацію (в рамках революційних та воєнних подій, а також в умовах мирного протистояння злочинній владі) на місцях (в областях, містах, районах, селах України) не можливо не погодитися з думкою науковця, що як люди, так і колективні практики мають завдячувати досконалості правил, яким вони підпорядковані, у той час, коли в цілому успіх будь-якого колективу залежить, окрім усього, від складу учасників, заданих рамок, інструментів і правил. У найзагальнішому вигляді здатність діяти в групі визначається балансом трьох факторів, зокрема ступенем загальних інтересів і визнанням цього учасниками; силою індивідуальних мотивів і витратами єднання та взаємодії. Договоропридатність – це результат копійкою праці людей з людьми, праці практичної, методично обладнаної та переконуючої досягнутими результатами. Головне в ній – інструменти та правила взаємодії. Звідси наша ставка на комп'ютерну автоматизацію, увесь економічний смисл якої у тому, щоб максимально зробити простішим контроль на виконанням правил. Клубні мережі становитимуть вищу форму розвитку мережі соціальної й стануть новою сходинкою еволюції Інтернету, що підтверджується можливістю вивчити користувачів Інтернет-мережі, за нагоди згуртувати їх навколо певної ідеї або конкретного заходу.

Список використаних джерел

1. Брю С.Л. Экономика: принципы, проблемы, политика / С.Л. Брю и др. – 2009. – 850 с.
2. Вовк М.В. Сучасні проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / М.В. Вовк, І.Б. Франчук // Зб. наук. праць Таврійського агротехнічного університету. – Мелітополь: ТДАТУ. – 2010. – № 11. – С. 489–492.
3. Высоцкая Т.В. Статистика уровня жизни населения в Украине / Т.В. Высоцкая // Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 29–30 листопада 2013 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 3 ч. – Донецьк: ГО «СІЕУ», 2013. – Ч. 1. – С. 51–53.
4. Гусаров В.М. Статистика: учеб. пособие для вузов / В.М. Гусаров. – М.: Юнити, 2007. – 463 с.
5. Жежеря О.С. Сучасні тенденції в економіці та управлінні: новий погляд / О.С. Жежеря // зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 29–30 листопада 2013 року; Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 3 част. – Донецьк: ГО «СІЕУ». – 2013. – Ч. 1. – С. 11–13.
6. Онишко С.В. Державне регулювання кластеризації економіки як напрям розбудови національної інноваційної моделі / С.В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – С. 55–61.
7. Про соціально-економічне становище Звенигородського району за січень – грудень 2013 року. Відділ статистики у Звенигородському районі. Головне управління статистики у Черкаській області Держстату України. – statzvenck@ukrpost.ua.
8. Статистика: учебник / под ред. И.И. Елисейевой. – М.: Высшее образование, 2007. – 566 с.
9. Долгин А.В. Как нам стать договоропригодными или практическое руководство по коллективным действиям [Электронный ресурс] / А.В. Долгин. – Режим доступа: www.adolgin.ru/press/25
10. Асоціація органів місцевого самоврядування «Міста електронного врядування України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irf.ua/files/ukr/programs/civsoc/e-gov.pdf /
11. Джеймс М. Бьюкенен, Этические правила, Ожидаемая выгода и Большие группы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.g-sardanashvily.ru/IGCh-Buchanan.pdf /
12. Офіційний сайт Звенигородської районної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zvenrada.ua/
13. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. «Кращі практики місцевого самоврядування – 2013» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246922872/

14. Офіційний сайт Черкаської обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oblrada.ck.ua/oblasn-programi.html /
15. Офіційний сайт Черкаської державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.ck.ua>
16. Офіційний сайт управління статистики Звенигородського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: statzvenck@ukrpost.ua /
17. Революционная теория общественного выбора [Электронный ресурс]. – Режим доступа: nmnby.eu/news/xlibris/2057.html
18. Офіційний сайт села Козацьке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kozatzke.ua/

Осуществлен анализ опыта лучших практик местного самоуправления, положительных и отрицательных черт проектов, положительный опыт внедрения лучших практик и их влияние на другие органы и общественные объединения на основе применения критериев теории общественного выбора и клубной теории. Исследована мотивация местного населения (на примере объединения села Козацкое Звенигородского района Черкасской области) относительно решения срочных текущих задач жизнеобеспечения населенного пункта, сохранения его ресурсной базы и определения стратегии развития села и благоустройства его жителей. Осуществлен текущий анализ тождественности и «осознанного и неосознанного калькирования» теоретико-методологических основ экономических теорий на реальные объекты и субъекты хозяйствования и представителей гражданского общества на выбранной для исследования территории и населения села Козацкое.

Ключевые слова: *экономическая теория, экология, общественная организация, местное население, сбалансированное развитие, общественный выбор, теория клубов, Черкасская область, природно-заповедные территории.*

The analysis of the experience of the best practices of local government, the positive and negative features of the projects, the positive experience of implementing best practices and their impact on other bodies and associations based on the application of the criteria of public choice theory and the theory of the club. Investigated the motivation of the local population (for example, combining the Cossack village of Zvenigorod district of Cherkassy region) with respect to the current solution of urgent problems of the village livelihood, maintaining its resource base and define a strategy for rural development and improvement of its inhabitants. Current analysis identity and “conscious and unconscious tracing” theoretical and methodological foundations of economic theory to real objects and business entities and civil society representatives selected for the study area and population Cossack village is carried out.

Key words: *economics, ecology, social organization, the local population, balanced development, public choice theory of clubs, Cherkassy region, natural protected areas.*

Одержано 21.02.2014.